

Válka o španělské dědictví 1701–1714 představovala největší ozbrojený konflikt první poloviny **18. století**. Její příčinou byl spor o následnictví na **španělském** trůně poté, co v roce **1700** vymřela **španělská větev Habsburků**) **Karel II. Španělský** (6. 11. 1661 – 1. 11. 1700).

Konflikt skončil bez jasného vítěze.

Původ války[]

Karel II., poslední Habsburk na španělském trůně

Vymření rodu španělských Habsburků se předem očekávalo a ještě před smrtí posledního habsburského krále **Karla II.** byly uzavřeny **smlouvy**, které měly válkám zabránit. Podle dohod mezi velmocemi z roku **1698** a rozhodnutí **Karla II.** měl být následníkem **Josef Ferdinand Bavorský**. Po jeho nečekané smrti **1699** pak Rakousko, **Anglie** a **Nizozemsko** uzavřely smlouvu, podle které se měl následníkem stát syn římského císaře **Leopolda Karel**, ale španělský král **Karel II.** určil ve své **závěti** za **následníka trůnu** svého prasynovce **Filipa z Anjou**, vnuka **Ludvíka XIV.** (předpokládá se, že se jednalo o podvod a že panovník buďto vůbec neměl ponětí, co podepisuje, nebo že byl daný text na listinu doplněn později). Jelikož Ludvík XIV. tuto volbu uznal, Leopold I. mu vyhlásil **válku**, k čemuž se postupně přidala Anglie s Nizozemskem. Oba státy se obávaly spojení Francie a Španělska v jedné ruce a požadovaly, aby jim Ludvík poskytl záruky a slib, že k tomu nedojde. Ten ale nic takového zaručit nehodlal a navíc oba státy provokoval neuváženými nepřátelskými kroky (evidentně byl přesvědčen, že je schopen porazit celou koalici, jako přinutil podobnou k ústupu v roce **1697** - viz **devítiletá válka**).

Účastníci konfliktu[]

Mapa Evropy na počátku Války o španělské dědictví

Josef Ferdinand Bavorský, princ asturijský a kurprinc **bavorský**, všemi zúčastněnými velmocemi uznáný následník **Karla II.** Jeho nečekaná smrt v roce **1699** zničila křehké dohody o následnictví na španělském trůně a fakticky ukončila naděje, že by se celá věc obešla bez konfliktu. Podporován královnou matkou – „regentkou“ – **Marie Anna Habsburská**

Filip z Anjou – Bourboni – vnuk Ludvíka XIV. – nárok Francie – podporován 1. manželkou Karla II. **Marií Louisou Orleánskou** (+ 12. 2. 1689)– neteří Ludvíka XIV.

Karel Habsburský – podporován 2. manželkou Karla II. – Marií Annou Falcko-Neuburskou – její synovec

Konfliktu se zúčastnily všechny soudobé evropské mocnosti s výjimkou **Švédska** a **Ruska**, které si řešily své vzájemné mocenské rozpory v **severní válce** (1700-1721), a **Osmanské říše**, která se zotavovala ze série drtivých porážek, které utrpěla v druhé polovině **17. století**. Během rané fáze konfliktu se postupně vyprofilovaly dvě strany: francouzská (tvořená především **Francií**, **větší částí Španělska**, **Savojskem** (později přešlo k protistraně) a **Bavorskem**) a protifrancouzská (kterou utvořila **Svatá říše římská**, **země rakouských Habsburků**, **Anglie**, **Skotsko** a **Nizozemsko**). Později se též připojilo **Portugalsko** a část Španělska /především **Katalánsko**/).

První etapa války 1700-1709

Válka začala dobře pro Francii, ale pak se postupně vyvíjela ve prospěch protifrancouzské koalice, která uštědřila Francii sérii drtivých porážek (**bitva v zátoce Vigo** (1702), **bitva u Höchstädtu - u Blenheimu** (1704), **bitva u Ramillies** (1706), **bitva u Turína** (1706), **bitva u Oudenaarde** (1708)).

Francouzská strana byla vytlačena z Itálie, Říše, Španělského Nizozemí i většiny Španělska a musela se soustředit na obranu.

Bitva u Höchstädtu

konflikt: [Války o dědictví španělské](#)

Kärtchen zur Schlacht bei Höchstädt (13. Aug. 1704).

Bitva u Höchstädtu, postavení na začátku bojů

trvání: [13. srpen 1704](#)
místo: u [Höchstädtu](#), [Bavorsko](#)
výsledek: drtivé vítězství aliance

strany

Protifrancouzská aliance

[Francie](#) a [Bavorsko](#)

velitelé

[vévoda z Marlborough](#)

[maršál Tallard](#) - zajat

[Evžen Savojský](#)

[Maxmilián II. Emanuel](#)

síla

52 000 mužů

56 000 mužů

ztráty

asi 12000 mužů

22000-25000 mužů

Bitva u Höchstädtu, v anglofonním světě známá spíše jako **bitva u Blenheimu** je jednou z nejdůležitějších bitev [válek o španělské dědictví](#). Odehrála se [13. srpna 1704](#) poté, co síly [francouzsko-bavorské](#) aliance svým váháním promeškaly jak příležitost vpadnout do dědičných zemí rakouských [Habsburků](#), tak možnost rozdrtit jednotlivá bojová uskupení protifrancouzské koalice a umožnily svým nepřátelům se spojit. Bitva skončila drtivou porážkou francouzské strany a ovládnutím Bavorska protifrancouzskou koalicí.

Před bitvou

V roce 1703 se válka pro protifrancouzskou koalici (a zejména pro Říši a Habsburky) nevyvíjela dobře. Francouzsko-bavorská vojska ohrožovala okolní země Říše, zejména pak dědičné země Habsburků, které představovaly jádro jejich moci. Habsburský diplomat **Jan Václav Vratislav z Mitrovic** spolu s vojevůdcem **Evženem Savojským** proto přišli s plánem pro rok 1704, který měl situaci změnit a podařilo se jim pro něj přesvědčit i velitele anglických a holandských vojsk, **vévodu z Marlborough**. Plán byl značně riskantní. Počítal s rychlým přesunem většiny vojsk Říše i **anglicko-nizozemských** do Bavorska k likvidaci této slabší části aliance. To ovšem znamenalo značné riziko: jednak pro Holandsko a některé části říše, které tak na delší dobu ztratily patřičnou ochranu, jednak pro samotné polní armády, neboť ty se ještě rozdělené během přesunů pohybovaly v blízkosti silnějších francouzských svazů a riskovaly při pohotovosti a přesné reakci nepřítele zničení. Oba vojevůdci ovšem předpokládali, že Francouzi budou zaskočeni a že riziko je přijatelné.

Risk vyšel, francouzští velitelé byli zaskočeni a nestihli včas zareagovat, takže se jednotky Evžena a Marlborougha spojily na území Bavorska, které začaly krutě pustošit. Bavorský kurfiřt **Maxmilián II. Emanuel** před nimi ustupoval a čekal na francouzské posily, protože sám se jim postavit nemohl. Nakonec se všechny armády setkaly na levém (severním) břehu **Dunaje** poblíž **Höchstädtu**.

Bitva

Po složitém manévrování obou stran se francouzsko-bavorská armáda, jejímž velitelem byl **maršál Tallard**, rozestavila východně od **Höchstädtu**. Její pravé křídlo se opíralo o vesnici **Blindheim**. Maršál Tallard rozestavil svá vojska dost neobvyklým způsobem. Střed jeho sestavy byl slabě bráněn, Tallard se zjevně domníval, že hlavním bojištěm bude okolí řeky **Dunaj** a vesnice Blindheim nebo severní část bojiště (fr. levé křídlo) a že střed bojiště s těžkým a nepřehledným terénem odradí nepřítele od silnějšího útoku a i kdyby tomu tak nebylo, těžký terén útok nutně zeslabí a bude za pomoci záloh snadno zvládnutelný.

První útok na francouzské pozice vedl **Evžen Savojský** na severu, což přimělo Tallarda přesunout na sever část záloh. Když poté Marlborough napadl Blindheim, Tallard dospěl k závěru, že všechno jde podle jeho předpokladů a že ve středu se bojovat nebude, a většinu zbývajících záloh poslal do Blindheimu, ačkoliv tam již měl mužů dost. Dopustil se tím chyby, která rozhodla bitvu. Krátce poté totiž Evžen odeslal část svých jednotek Marlboroughovi, který je i s většinou svých mužů vyslal proti tragicky oslabenému středu francouzské formace – a Tallard už neměl dostatečně silné zálohy, kterými by jej podpořil.

Střed byl nejprve „jen“ zatlačen zpět, ale už tento fakt rozhodl bitvu, protože podstatná část Tallardových mužů tak zůstala odříznuta v Blindheimu, kde je mohly držet relativně slabé spojenecké síly.

Francouzští vojáci na středu formace ještě chvíli bojovali, ale přesila byla příliš velká a brzy byli rozprášeni. Navíc byl zajat **Tallard**, což zcela rozvrátilo francouzské velení. Marlboroughovy síly se přesunuly na sever a napadly levé křídlo Francouzů, kde zatím **Maxmilián II. Emanuel** a maršál **Marsin** tvrdě zatápěli oslabenému Evženovi a o katastrofě, která potkala zbytek armády, byli informováni po částech a se značným zpožděním. Přesto se dokázali ještě zavčas stáhnout a alespoň tato část francouzské armády se vyhnula zničení i rozprášení. Francouzi z Blindheimu ještě nějakou dobu vzdorovali, ale když Evžen s Marlboroughem vyzvali jejich velitele k prohlídce bojiště a on se mohl na vlastní oči přesvědčit, že zůstal sám a bez naděje na záchranu, kapitulovali.

Důsledky bitvy

Bitva u Höchstädtu byla první opravdu vážnou porážkou francouzských vojsk ve válkách o španělské dědictví a její důsledky byly pro **Francii** (a zejména jejího spojence **Maxmiliána II. Emanuela**) katastrofální. **Bavorsko**, hlavní spojenec Francie na území **Říše**, bylo okupováno nepřátelskými vojsky a muselo je zásobovat vojáky i proviantem (a u toho zůstalo až do konce války). Pádem Bavorska pominulo bezprostřední ohrožení jádra Habsburského impéria a porážka natolik podlomila údernou sílu francouzských vojsk, že to umožnilo jejich protivníkům znovu rozdělit svá vojska a vyrazit do **Itálie** a na holandsko-francouzské hranice. Navíc přinesla francouzské straně velké trauma, neboť dala vzniknout pověsti o neporazitelnosti *Princůdvojčat*, **Evžena** a **Marlborougha**, která Francouze pronásledovala až do roku **1709**, kdy ji částečně nahlodala **bitva u Malplaquet**.

Bitva u Malplaquet 11. září 1709 představuje nejkrvavější bitvu **válek o španělské dědictví** a zároveň i rozsahem největší v **18. století** vůbec. Odehrála se u města **Malplaquet** poblíž belgických hranic, kde se francouzská vojska vedená **maršály Villarsem** a **Boufflersem** pokusila zastavit postup spojeneckých vojsk **Evžena Savojského** a **vévody z Marlborough** na **Paříž**. Hodnocení výsledku bitvy je sporné, obě strany ji prohlásily za své vítězství. Spojenci ovládli bojiště a přiměli Francouze k ústupu, ovšem utrpěli větší ztráty a museli se vzdát tažení na Paříž i nadějí na brzké ukončení války. Navíc obrovské ztráty nerovnoměrně rozprostřené mezi spojenci (bezkonkurenčně nejvíce utrpěl **holandský** sbor) poněkud nahlodaly pevnost jejich spojení a celkový masakr hodně vyděsil **britské veřejné mínění**. Nezanedbatelný je i fakt, že na francouzské straně bitva rozptýlila mýtus o neporazitelnosti tandemu Evžen-Marlborough. Ze **strategického** hlediska se tedy jednalo o jednoznačný úspěch Francie. Otázkou je také, nakolik ústup Francouzů vynucovala situace a nakolik

se na něm podepsalo vážné zranění vrchního velitele francouzské armády, maršála **Villarse**.

2. etapa války 1710-1714

Ve Španělsku občanská válka – mezi tábory

1710 jednání o míru - jelikož však mírové podmínky, které Francie dostala, shledal **Ludvík XIV.** nepřijatelnými, válčil dál a obrana se jeho vojskům dařila. V roce **1709** byl postup Evžena Savojského a Marlborougha zastaven v krvavé bitvě u Malplaquet. Protifrancouzskou koalici začaly postupně rozrušovat spory, jejichž řešení neprosperly ani další neúspěšné pokusy o rychlé ukončení konfliktu, ani nastávající mocenská změna v Anglii, kde ve volbách zvítězili toryové, kteří válku nepodporovali, převládaly zde obavy ze spojení Habsburské vlády v Rakousku, říši a Španělsku – uzavřeli s Ludvíkem XIV. tajný pakt. Definitivní ránu pak celé koalici uštědřila smrt německého císaře **Josefa I.**, která vynesla do čela impéria rakouských Habsburků jejich uchazeče o španělský trůn **Karla**.

Rozpad protifrancouzské aliance a konec bojů

Evropa po Utrechtském míru

Představa spojení španělského a „rakousko-říšského“ impéria v jedné ruce nelákala Anglii a Nizozemsko o nic více než spojení Francie a Španělska a v roce **1713** (po patričních zárukách ze strany Ludvíka XIV., které francouzsko-španělskou personální unii vyloučily) se obě námořní mocnosti z války stáhly (tzv. Utrechtský mír – **11. 4. 1713** - mír mezi Španělskem a Francií, Velkou Británií). Zaručovala nárok Francie na španělskou korunu.

Tato okolnost nakonec přinutila k míru i rakouské Habsburky, kteří uzavřeli patriční smlouvy s Francií v roce 1714 (Rastattský mír – Bádensko – mezi Francií – vyjednával maršál **Villars** a Rakouskem – vyjednával **Princ Evžen Savojský**).

Vzniklý systém smluv dával španělský trůn Ludvíkovu vnukovi Filipovi z rodu Bourbonů - jako **Filip V.** (rod vládne dodnes), který však nedostal říši celou.

Francie se vrátila do hranic na konci 17. století – vrátit museli Freiburg a državy v povodí Rýna.

Rakouští Habsburkové byli odškodněni [Španělským Nizozemím](#), [Neapolským královstvím](#), [Sardinií](#), Mantovu a také většinou [Milánska](#), o něž se podělili s vévodou savojským, který mimo to obdržel královskou korunu a [Sicílii](#).

[Velká Británie](#) si navíc ponechala dvě důležité [základny](#) ve [Středomoří](#), které dříve náležely Španělsku: [Menorcu](#) a [Gibraltar](#), oblasti v Kanadě. Francie se vzdala některých kolonií v Americe.

Utrechtský, Rastattský mír a Pragmatická sankce dávají prostor nové politické kultury, která je základem snahy o udržení rovnováhy v Evropě, aby se předešlo takovým kontinentálním sporům jako byla válka o španělské dědictví.

Literatura

[PERNES, Jiří](#); [FUČÍK, Josef](#); [HAVEL, Petr](#), a kol. *Pod císařským praporem. Historie habsburské armády 1526-1918*. Praha : Elka Press, 2003. 555 s. [ISBN 80-902745-5-2](#).

- [VLNAS, Vít](#). *Princ Evžen Savojský. Život a sláva barokního válečníka*.
- Veber, Václav a kol: *Dějiny Rakouska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. ISBN: 8071062394